

Jesaja 17

1 De last over Damascus. Zie, Damascus houdt op een stad te zijn, het zal een puin hoop worden, een ruïne.

2 De steden van Aroër zullen verlaten worden, ze zullen voor de kudden zijn. Die zullen daar neerliggen, en niemand zal ze schrik aanjagen.

3 Dan zal de vesting uit Efraïm weggedaan worden, en het koninkrijk uit Damascus, en ook het overblijfsel van de Syriërs zal verdwijnen. Het zal hun vergaan als de luister van de Israëlieten, spreekt de HEERE van de legermachten.

4 Op die dag zal het gebeuren dat de luister van Jakob zal wegteren, en het vet van zijn vlees zal wegslinken.

5 Het zal hem vergaan zoals wanneer een maaier het staande koren bij elkaar pakt, en met zijn arm de aren oogst. Ja, het zal hem vergaan zoals wanneer iemand aren verzamelt in het dal Refaïm.

6 Maar een nalezing zal daarvan overblijven, zoals bij het afschudden van een olijfboom: twee, drie vruchten aan het eind van de bovenste tak, vier, vijf aan de vrucht dragende takken, spreekt de HEERE, de God van Israël.

7 Op die dag zal de mens de blik richten op Hem Die hem gemaakt heeft, en zijn ogen zullen zien op de Heilige van Israël.

8 Dan zal hij de blik niet richten op de altaren, het werk van zijn handen. En naar wat zijn vingers gemaakt hebben, zal hij niet kijken: de gewijde palen en de wierookaltaren.

9 Op die dag zullen zijn sterke steden zijn als een verlaten plek in het woud of als een bovenste tak, die zij achterlieten voor de Israëlieten; het zal een woestenij zijn.

10 Want u bent de God van uw heil vergeten, aan uw sterke Rots hebt u niet gedacht. Daarom poot u wel lieflijke planten en zet uitheemse stekjes –

11 op de dag dat u ze plant, doet u ze opschieten; in de ochtend doet u uw zaaisel in bloei staan – maar de oogst zal slechts een hoopje zijn, op de dag van ziekte en niet te bestrijden leed.

12 Wee, het rumoer van vele volken, ze razen als het razen van de zee; en wee, het gedruis van natiën, zij maken een gedruis als het bruisen van geweldige wateren.

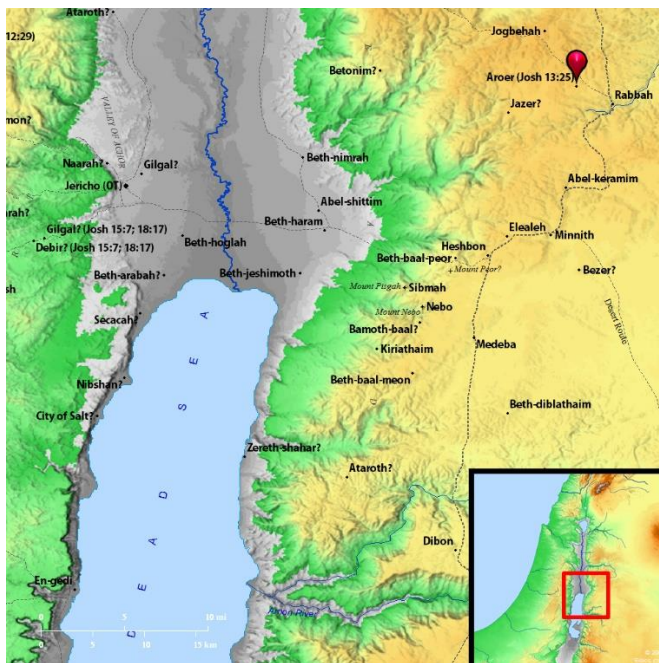
13 Al maken de natiën een gedruis als het bruisen van machtige wateren, Hij bestraft het, en ze vluchten, ver weg; het wordt opgejaagd vóór de wind uit als kaf op de bergen, vóór de wervelwind uit als werveldistels.

14 Tegen de tijd van de avond, zie, verschrikking! Voor de ochtend aanbreekt, is hij er niet meer. Dit is het deel van hen die ons beroven, het lot van hen die ons uitplunderen.

God zegt Damascus (Efraïm inclus) de wacht aan.

De profetie die nu volgt is voor de Jesaja-lezer niet geheel onbekend, al zijn er wel nieuwe details. Vanaf Jesaja 7 zijn de verwickelingen te lezen die zich voordoen tussen de koninkrijken van Syrië/Efraïm en Juda. Het gaat om de zogenoemde Syro-Efraïmitische oorlog. De koning van Syrië – die op dat moment over redelijk veel macht beschikt – wil met de buurlanden Israel en Juda in opstand komen tegen Assyrië. De coalitie-besprekingen met het Noordrijk Israel lopen goed, maar Achaz de koning van Juda breekt de onderhandelingen af. Hij weigert zijn medewerking. Daarop vallen de legers van Syrië en Efraïm Juda binnen. Zij willen koning Achaz dwingen om mee te doen. Anders zullen ze hem van de troon stoten en iemand anders op de troon zetten, iemand die wel mee wil werken. De profeet Jesaja raakt hier door de HEERE God bij betrokken. Hij moet van de HEERE koning Achaz een hart onder de riem steken. Jesaja stelt koning Achaz gerust: ‘Het zal allemaal zo’n vaart niet lopen. Integendeel, dit akkefietje zal de landen Syrië en Efraïm stevig opbreken. Zij zullen hun zelfstandigheid verliezen. Damascus de hoofdstad van Syrië en Samaria de hoofdstad van Israel

zullen verwoest worden.’ Deze profetie wordt hier in het kort herhaald. Jesaja 17:1 *De last over Damascus. Zie, Damascus houdt op een stad te zijn, het zal een puinhoop worden, een ruïne.* Het lijkt er op dat Efraïm – Israel werd soms genoemd naar zijn belangrijkste noordelijke stam – redelijk onder controle van Syrië staat. Daar heeft het veel van weg omdat er sprake is van ‘een profetie over Damascus’, terwijl Efraïm daarbij inbegrepen lijkt. Dit sterkt het vermoeden dat Efraïm reeds zoveel aan macht heeft ingeboet dat het niet eens in het kopje genoemd wordt. Syrië moet in deze tijd Eilath hebben ingenomen, een Israëlsche plaats aan de Rode Zee. Vermoedelijk is het Overjordaanse – waar de noordelijke stammen Ruben en Manasse en Gad verbleven – in de macht van Syrië. In het boek Kronieken worden deze Overjordaanse stammen overigens nog wel genoemd op het moment dat ze door Tiglat Pileser III van Assyrië werden overmeesterd en in ballingschap gevoerd. 1 Kronieken 5:26 *Toen wekte de God van Israël de geest van Pul, de koning van Assyrië op, en de geest van Tillegath-Pilneser, de koning van Assyrië. Deze voerde hen in ballingschap, te weten de Rubenieten, de Gadieten en de halve stam van Manasse.* In deze profetie volstaat de HEERE met de aanduiding van dit gebied als Aroër. Aroër bevindt zich inderdaad in deze omgeving. Volgens Deuteronomium 2:35 ligt Aroër aan de overzijde van de Jordaan tussen de Jabbok en de Arnon in en volgens Jozua 13:25 dicht bij Rabbah. Dat gebied wordt door Jesaja namens de HEERE de ballingschap aangezegd. Jesaja 17:2 *De steden van Aroër zullen verlaten worden, ze zullen voor de kudden zijn. Die zullen daar neerliggen, en niemand zal ze schrik aanjagen.*



Aroër tussen de Jabbok en de Arnon.

De vestingsteden in het Overjordaanse en het noorden van Israel moesten het ontgelden.

Er is sprake van vestingsteden die in eerste instantie het object waren van een militaire inval. Het zijn deze steden waarin de bevolking van het land zich verschanst bij vijandelijke invallen. Zo'n versterkte stad had een muur en poorten. Men kon zich afsluiten voor een vijandelijke aanval en het er een tijdje in volhouden. Jeruzalem – bijvoorbeeld – zou het 150 jaar later bij een belegering door Babel zelfs twee jaar uithouden. Bij de verovering van het Overjordaanse en Efraïm vallen verschillende vestingsteden. Ook worden er gebieden genoemd zoals Gilead, Galilea en het land van Naftali. 2 Koningen 15:29 *In de dagen van Pekah, de koning van Israël, kwam Tiglath-Pileser, de koning van Assyrië, en nam Ijon in, en ook Abel-Beth-Maächa, Janoah, Kedes, Hazor, Gilead, Galilea en het hele land van Naftali; en hij voerde de inwoners weg naar Assyrië.* Het is mogelijk dat er hier en daar nog wel bewoners zijn overgebleven, maar het mooie is er wel van af. Viel eerder wellicht het woord 'luister' – wanneer men uiting gaf aan zijn bewondering voor de rijkdom en de overvloed waarin

landen als Syrië en Israel zich voor die tijd bevonden – die luister lijkt nu wel voorgoed tot het verleden te behoren. De versterkte steden zijn voor een belangrijk deel verwoest en de bevolking is ook voor belangrijk een deel – in de zin van de gegoede burgerij – weggevoerd naar Assur. Daarna kalfte – wat eens een welvarend gebied was – zienderogen af. Jesaja 17:3 *Dan zal de vesting uit Efraïm weggedaan worden, en het koninkrijk uit Damascus, en ook het overblijfsel van de Syriërs zal verdwijnen. Het zal hun vergaan als de luister van de Israëlieten, spreekt de HEERE van de legermachten.* Feitelijk spelen deze zaken zich af in de tweede helft van de zevende eeuw. Damascus valt in 732 v Chr. Samaria volgt 10 jaar later in 722 v Chr. Was het gebied aanvankelijk onrustig vanwege de strooptochten van Syrië en Samaria – gericht tegen de koninkrijk van Juda – later waren het de bijna jaarlijkse veldtochten waarmee Assur zijn wil oplegde aan de zuidelijke staten. Het mag duidelijk zijn dat de profeet Jesaja opereerde vanuit Jeruzalem. Omdat koning Achaz zich weinig gelegen liet liggen aan de woorden van de HEERE was het een extra spannende tijd voor Jeruzalem en Juda met veel ongeregelheden in hun achtertuin.



De aanval van Tiglat Pileser III

Uitstel van het vonnis betekent bij God geen afstel

Tijdens de regering van Jerobeam II schijnt het Noordrijk redelijk welvarend geweest te zijn. Ondanks het feit dat het oordeel van God over de koningen van het Noorden negatief uitpakte, floreerde het land. Een van de moeilijke dingen – wat de leiding van God betreft – is het geduld wat de HEERE aan de dag legt. Wat voor de een – door Gods genade en geduld – de ‘narrow escape’ naar verlossing is, is voor de ander een reden om achterover te gaan hangen en te denken ‘dat het allemaal zo’n vaart niet zal lopen.’ Voor ons is deze tijd in die zin leerzaam dat ook wat het huidige wereldgebeuren betreft, het oordeel aan het einde wacht. Uit de geschiedenis van Israel en de omliggende volken kunnen we opmaken dat er soms wel sprake is van *uitstel* maar niet van *afstel* van het vonnis. De ontwikkelingen met het Noordrijk leren ons dat we Gods Woorden niet moeten veronachtzamen. We

handelen tegen ons eigen belang wanneer we Gods aankondiging van ‘het laatste oordeel’ in de wind zouden slaan. Hoewel in de zevende eeuw v Chr. de zaken die angst inboezemen, gemengd worden met gebeurtenissen die hoop geven, tekent zich al wel een neerwaartse lijn af. Het gaat niet echt goed met de stammen van het Noorden. Langzaam maar zeker tekent zich een verslechtering af van de omstandigheden. De broekriem moet letterlijk steeds strakker getrokken worden, ook omdat de mensen gewoon vermageren. Maar het zijn niet alleen de mensen, de hele cultuur zakt weg. Jesaja 17:4 *Op die dag zal het gebeuren dat de luister van Jakob zal wegteren, en het vet van zijn vlees zal wegslinken.* Het lijkt wellicht een metafoor te zijn, maar is vermoedelijk een correcte beschrijving van hoe de mensen in de stad en op de markt er uitzien. De jukbeenderen worden scherp, terwijl de buikjes bij de mannen geheel verdwenen zijn. In plaats van een sportieve uitstraling die slanke mannen kunnen hebben, is er eerder sprake van een slechte kleur en een magere gestalte. Dan hebben we het alleen nog maar over de gevolgen, die de jarenlange schermutselingen hebben. De aanvallen vanuit Assur worden steeds venijniger. Probeert Assur de zuidelijke volken in eerste instantie klein te krijgen door hen schrik aan te jagen, op een gegeven moment is de maat vol. Assur gaat het anders aanpakken. De grote – en dus versterkte – steden van verschillende landen worden aangevallen en verwoest, terwijl de bevolking wordt weggevoerd. Alleen op het platteland en in de dorpen is nog sprake van een – overigens redelijk uitgedunde – bevolking. God had het voorzegd door de profeet Jesaja. De HEERE gebruikte de metafoor van de oogst. Een gewilde metafoor om het oordeel van God mee weer te geven. Zie het staatje. Zoals een maaier in die tijd met één arm een groep halmen grijpt en – met de zeis in de andere hand – ze bij de grond afsnijdt, zo zal het het Noordrijk vergaan, wanneer Assur ongeveer alles wat los en vast zit zal verwoesten of wegvoeren. Jesaja 17:5 *Het zal hem vergaan zoals wanneer een maaier het staande koren bij elkaar pakt, en met zijn arm de aren oogst. Ja, het zal hem vergaan zoals wanneer iemand aren verzamelt in het dal Refaïm.* In Jeruzalem kunnen ze weten wat de profeet bedoelt, want ten zuiden van die stad zijn de velden van Refaïm, die zich goed lenen voor de tarwe. Elk jaar kunnen ze met eigen ogen waarnemen hoe zoets in zijn werk gaat. Het zijn stadsmensen, maar het boerenleven is dichtbij. Ongeveer alles werd van de tarwe binnengebracht, maar feitelijk is er – als we aan de oogst denken – in die tijd altijd wel een randje wat blijft staan.

Twee metaforen: de vermagerde man en tarwe oogsten met de zeis.



De rest keert terug tot de God van Israel.

In die tijd was het bestemd voor de armen; Het overblijfsel van de oogst. Ditmaal fungeert het als beeld van *de rest*. *De rest of het overblijfsel* is een term waarmee de HEERE de kleine groep mensen aanduidt, die de ballingschap overleeft. Met nog een ander beeld wordt de restgedachte onderstreept. Want je ziet dat ook bij de olijvenoogst. De olijven die aan de onderste takken hangen zijn zo met de hand te pakken. Lastiger wordt het met de olijven die helemaal in de top van de boom groeien. Daarvan blijven er vaak een aantal achter. Een rest zogezegd. Jesaja 17:6 *Maar een nalezing zal daarvan overblijven, zoals bij het afschudden van een olijfbom: twee, drie vruchten aan het eind*

van de bovenste tak, vier, vijf aan de vruchtdragende takken, spreekt de HEERE, de God van Israël. De rest is niet alleen een kwantitatief, maar ook een geestelijk begrip. Het gaat veelal om de mensen die achterblijven en mogelijk de relatief kleine groep die – wanneer ze groen licht krijgen – terugkeren uit de ballingschap. Het zijn mensen die geraakt zijn door Gods oordeel. Ze hebben aan den lijve Gods straf ondervonden. Ze hebben ook met eigen ogen kunnen zien dat God doet wat Hij zegt, hetzij ten goede, hetzij ten kwade. God heeft lang gedreigd met het oordeel maar uiteindelijk is dat vonnis ook uitgevoerd tot op de komma. Die disciplinaire maatregel heeft bij een aantal mensen een gunstig effect. Men komt tot zichzelf en men komt tot God. Deze mensen komen tot het inzicht dat Gods volk tot zijn eigen schande en schade van de HEERE is afgeweken. Zij maken deel uit van Israël ook in die zin dat ze niet anders waren dan de andere mensen. Ook zij hadden vertrouwd op de afgoden. Ook zij hadden een altaartje gebouwd en de nodige religieuze voorwerpen aangeschaft om deze en gene afgod te vergenoegen. Nu zien ze in dat dat verkeerd was. Ze richten zich vanaf dat moment alleen op de HEERE, de God van Israel. Er komt een soort van opwekking onder het Joodse volk, althans wat daar van over is. Men neemt zich ernstig voor vanaf dat moment nooit meer van God af te wijken. Het onderzoek van de Schriften neemt toe. Niet alleen komt men met goede bedoelingen, maar ook met de uitvoering van een andere manier van denken en een andere manier van leven; Een leven dat Gods instemming kan wegdragen. Een leven tot eer van God en ten dienste van de naaste. Jesaja 17:7 *Op die dag zal de mens de blik richten op Hem Die hem gemaakt heeft, en zijn ogen zullen zien op de Heilige van Israël.* Het lijkt er op dat men weer terug is bij de oorspronkelijke relatie, die van Schepper en schepsel. De mens staat weer met de beide benen op de grond en ook is hij zich er opnieuw van bewust Wie de God van Israel is, verheven en heilig. Als je er goed over nadenkt – en dat zal men in die tijd ook wel doen – is het feitelijk te gek voor woorden: Niet de mens maakt God, maar God maakt de mens. Met zijn afgoden probeerde Israel zijn eigen god te maken. Nou ja zijn eigen god. Men keek het af van de buurvolken. Ze namen in Israel al te gemakkelijk de goden van andere volken – die succesvol waren – over. Vaak is dat de drijfveer. Wanneer mensen of volken succesvol zijn en zich veel kunnen permitteren, wekken ze jaloezie op van hun medemens. ‘Dat wil ik ook’, denken andere mensen. Voordat je het weet ga je zulke mensen imiteren. Op die manier verliest de Israëliet het unieke van zijn eigen geloof en zijn eigen volk. Hij verzint zijn goden dan wel niet – die neemt hij van anderen over – maar hij maakt ze wel eigenhandig. Maar dat is dus nu verleden tijd. Men wendt de blik af van de afgoden. Men moet daar niets meer van hebben. Men wendt de ogen naar God, de heilige van Israel. Jesaja 17:8 *Dan zal hij de blik niet richten op de altaren, het werk van zijn handen. En naar wat zijn vingers gemaakt hebben, zal hij niet kijken: de gewijde palen en de wierookaltaren.*



Olijvenogst als metafoor voor ‘de rest’.

De afgodendienst levert niets dan ellende op.

Hoewel de profeet er geen goed woord voor overhad, verwachtten de mensen in Israel op een gegeven moment veel van de goden van de volken. De profeet was snoeihard in zijn oordeel. Waar dit allemaal toe zou leiden? Niet wat de mensen verwachtten en hoopten: voorspoed en rijkdom. Jesaja was helder in zijn boodschap. Het zou leiden tot de ondergang van stad en land. Jesaja 17:9 *Op*

die dag zullen zijn sterke steden zijn als een verlaten plek in het woud of als een bovenste tak, die zij achterlieten voor de Israëlieten; het zal een woestenij zijn. Toch ging men onverdroten door met zijn nieuwe godsdiensten. Die Asjera-paal, was de zichtbare aanwijzing voor het geloof in de godin Astarte en de god Ba'al. Die twee goden vormden samen een goden-stel. Het waren de goden van de natuur en de welvaart. Zoals de gemeenschap tussen man en vrouw kinderen voortbrengt, zo zou ook dit huwelijk van de god met de godin vruchtbaarheid genereren voor het land. Een onvervreemdbaar bijverschijnsel bij deze godsdienst is de zogenaamde tempel-prostitutie. Het was religieuze prostitutie met de suggestie dat men door seks met elkaar te hebben invloed uitoefende op de vruchtbaarheid van het land. Niet alleen speelden dit soort aspecten een belangrijke rol, maar – in lijn met de seizoenen van zomer, herfst, winter en voorjaar – speelde ook het geloof in de gestorven en de opgestane god een belangrijke rol. De Heere Jezus zou later zeggen 'dat je geen twee goden kunt dienen', omdat je of de een liefhebt of de ander gaat haten. Dat overkwam ook Israel. Vermoedelijk suggereerde men dat men ook nog in God geloofde, maar wanneer je keek naar de tijd die men investeerde in het geloof in Tammuz en Ishtar – zoals deze mannelijke en vrouwelijke god genoemd werden in Syrië – dan klopt de indruk van Jesaja wel. Men heeft de God van Israel verlaten. Hun gedachten gaan niet of nauwelijks uit naar de HEERE. Hun volle aandacht wordt opgeslokt door de afgoden. Ze zijn maar bezig met stekjes en plantjes in de lente. Die hebben ze uit het buitenland. Met deze uitheemse stekjes proberen ze ook het opkomen en vergaan te imiteren dat ook in het leven van die goden terug te zien zou zijn in het vergaan en in het opnieuw opbloeien van de natuur. Jesaja 17:10 *Want u bent de God van uw heil vergeten, aan uw sterke Rots hebt u niet gedacht. Daarom poot u wel lieflijke planten en zet uitheemse stekjes* – Het is vervelend om te zeggen maar vooral de goden van succesvolle landen werden overgenomen en vereerd. Wanneer landen en volken groeiden in welvaart en een machtig leger hadden, wekte dat de belangstelling op. Het is zeker waar dat die volken hun voorspoed herleidden tot hun goden. Alleen vergisten zich daarin, zoals bleek bij de opgang, maar ook de onvermijdelijke neergang van de cultuur. Met het volk verdwenen ook de goden. Ondertussen hadden veel Israëlieten echter de goden al overgenomen. Ze deden hun best de ceremoniën te imiteren met het oog op het behalen van vergelijkbare successen. God liet via de profeet Jesaja weten wat de echte gevolgen waren van de afgodendienst. In plaats van voorspoed en welvaart, zou dit leiden tot ziekte en leed waar op geen enkele manier aan te ontkomen zou zijn. Bij de afbraak van het culturele, maatschappelijke en economische leven van Noord Israel waren de eerste signalen al merkbaar die wezen op neergang van het land en het volk. Jesaja 17:11 *op de dag dat u ze plant, doet u ze opschieten; in de ochtend doet u uw zaaisel in bloei staan – maar de oogst zal slechts een hoopje zijn, op de dag van ziekte en niet te bestrijden leed.*

De lente als teken van hoop en verwachting, zou – volgens God – teleurstellen.



God zal een eind maken aan de vijandelijkheden tegen Juda en Jeruzalem.

De relatie van de profeet Jesaja met koning Achaz is redelijk ambivalent. Jeruzalem werd op dat moment bedreigd door de koning van Damascus en die van Samaria. Jesaja 7 en volgende. Koning

Achaz zocht zijn heil bij de wereldleider van dat moment, Assur. Hij volstond daar niet mee, maar liet ook een altaar van de god van Assur – dat hij in Damascus gezien had – kopiëren en neerzetten op het tempelplein in Jeruzalem. Hoewel er sprake is van een beschadigde relatie tussen God en koning Achaz, blijft de HEERE toch bij Zijn voornemen om de koningen van Damascus en Samaria – samen met hun volken – hard aan te pakken. Uiteindelijk heeft Assur die twee machten in het zuiden van zijn rijkgebied ook opgerold en de bewoners voor een groot deel in ballingschap gevoerd. Voordat het zover was hebben deze twee volken Juda veel last bezorgd. Ze stroopten de omgeving af als een leger sprinkhanen. Het gonsde van de militaire activiteiten. In die tijd al heeft God het einde van de schermutselingen aangekondigd. Jesaja 17:12 *Wee, het rumoer van vele volken, ze razen als het razen van de zee; en wee, het gedruis van natiën, zij maken een gedruis als het bruisen van geweldige wateren.* Het speelde in de dertiger en twintiger jaren van de 7^{de} eeuw voor Chr. Omdat de Assyriërs bij hun veldtocht tegen het zuiden ook het land van de Filistijnen zijn binnengetrokken, zou het niet verbazen wanneer ook de Filistijnen mee hebben gedaan om het verzwakte land van Juda en Jeruzalem leeg te plunderen. De schrik zat er diep in. Het waren niet een maar vele naties die zich in de strijd mengden. Vaak vonden de bewoners van het platteland een veilig heenkomen in de versterkte steden. Maar wanneer de strijd geluwd was en zij terugkeerden tot hun bezit, bleek de boerderij verwoest en de oogst geplunderd. Gelukkig was er de toezegging van de HEERE dat Hij een einde zou maken aan de gevechten. Uiteindelijk zouden de manschappen – die er op dat moment nog onverschrokken uitzien – het hazenpad kiezen. Ze zouden in hun angst en nood bij hun vlucht veel weghebben van de *Anastatica Hierachantica* oftewel de Roos van Jericho. Deze bloem vormt van de afgestorven plant een bolvormig skelet, iets wat voor de wind uit rolt. Jesaja 17:13 *Al maken de natiën een gedruis als het bruisen van machtige wateren, Hij bestraft het, en ze vluchten, ver weg; het wordt opgejaagd vóór de wind uit als kaf op de bergen, vóór de wervelwind uit als werveldistels.* Het zou kunnen zijn dat met het ophouden van de militaire operaties van Damascus en Samaria – na de aanpak van Assur – deze profetie is vervuld. Veel onderzoekers denken bij het laatste vers echter aan het moment dat Assur zich ook tegen Juda en Jeruzalem keert. Dat gebeurde in 701 v Chr. De profeet Jesaja zal er later uitgebreid verslag van doen. In die tijd is Hizkia de koning van Juda en Jeruzalem. Opmerkelijk aan de belegering van Jeruzalem was de plotselinge dood van duizenden beleggers en de plotselinge aftocht van wat er nog over was van het leger van Assur. Het voltrok zich letterlijk van de ene op de andere dag. 's Avonds was er nog volop dreiging. De volgende morgen een en al paniek bij de soldaten die Jeruzalem belegerden. Gevolgd door de snelle afgang van de agressor en zijn leger. Jesaja 17:14 *Tegen de tijd van de avond, zie, verschrikking! Voor de ochtend aanbreekt, is hij er niet meer. Dit is het deel van hen die ons beroven, het lot van hen die ons uitplunderen.* Omdat het laatste deel van dit vers verwijst naar beroving en uitplundering, neigen wij er toe om toch te denken aan de invallende plundertochten door legertjes uit Syrië en Samaria en mogelijk De Filistijnen. De intentie van Assur bij het beleg voor Jeruzalem was namelijk niet die van plundering of beroving maar van onderwerping.

De *Anastatica Hierachantica* oftewel de Roos van Jericho.

